

תערוכה || פרפרים מעופפים בווידיאו של דנה לוי

שריון צב ענק שעליו מצויר הנוף בו ניצוד הוא רק אחד המראות בעבודות, הצוברות את עוצמתן מהטיפול הדקדקני ומן המשל החברתי המרחף באוויר

גליה ירב 15.10.2012 12:00 2הוסף תגובה

דנה לוי היא אמנית מובהקת של מלגות-שהות. הטקטיקה שלה היא הגעה למקומות, שהות בהם, למידת ההיסטוריה שלהם וחילוץ מאפייניהם הוויזואליים. המקומות מהם היא מחלצת את עבודותיה "מהווים לא רק רקע ל'פעולה' של סרטיה", כותב כריסטופר אימון באחד הטקסטים הנלווים, "אלא הם חלק בלתי נפרד מן המשמעות והמבנה של עבודתה ואגב כך מכוננים לא אחת גשרים בין חקירותיה החזותיות". גם בתערוכה זו ממשיכה לוי את חקר המוזיאולוגיה שלה, שעניינו חשיפת התשתיות האידיאלוגיות של מוסדות שימור, איסוף ומיון למיניהם.

הפעם בילתה לוי כמה חודשים בלה-הברה בצרפת, ממנה הפיקה שתי עבודות וידיאו מצינות. בצדן מוצגות בתערוכה "סדר עולם" עבודות וידיאו נוספות ותצלומים, העוסקים במתח בין מחקר היסטורי לתירות, ובדינמיקה הסבוכה טבע-תרבות, ניידות-נייחות וחיים-מוות.

"חנות בפלורידה", 2012.

"The Wake", וידיאו בן חמש דקות שצולם בשנת 2011 במחלקת החרקים במוזיאון הטבע קרנגי בפיטסברג, "דומה דמיון רפאים לסרט טבע-אימה", כפי שכותבת עליו ברטה שישל, אוצרת במוזיאון ריינה סופיה במדריד. כשהיא משווה בינו לבין וידיאו אחר של לוי, שאינו מוצג בתערוכה, היא כותבת ש"הם מעוררים אסוציאציות החורגות מעבר ליחסים הגלויים לעין בין החיים למוות. אם כי האסוציאציות הללו הן במקומן, אנו נותרים עם תחושה של חולייה חסרה. אוצר הדימויים שלהם, המעמת יצורים מרוסנים עם יצורים משוחררים ומציג התעוררות מתרדמה ויציאה לפעולה, רוחש הדים של מאבקים חברתיים."

>>"The Wake"

הווידיאו מצולם במסדרונות מלאי תיבות אחסון עשויים עץ ומחופות זכוכית, בהן מגירות נשלפות שבתוכן לוחות, ועליהם נעוצים פרפרים על סיכה. המצלמה חולפת על פני המדפים עם שיגעון המיון והסדר הקפדני, עם סיווג הזנים ושימור היופי המת, עוקבת אחרי הכמויות הבלתי נתפשות של עדינויות קפואות. עד שבאחת המגירות החצי-פתוחות מתחילים הפרפרים לזוז. כתושבי ממלכה שקפאה למאה שנה הם מנערים כנפיים כמתעוררים ומתאוששים, ומתחילים לנסוק ולהסתחרר בחלל הניאוני הסגור. ההתעוררות הקסומה היא מימוש פנטזיה ילדותית על קימה ישועית משנת-מוות, חזרה לחיים.

לוי עושה שימוש מודע במטפורה שחוקה של יציאה לחופש, התבגרות, השתחררות מכבלים, יציאה לחיים. היא הופכת אותה למעין בדיחה מרה על סרטי טבע שבהם סצינות 'הטבע מתעורר' נועדו לנחם, לייצר פרספקטיבה של מחזור חיים גדול עד כדי כך שגם המוות, האכזרי לעתים, הופך למשני, כמעט עניין הפוך. מאה הפרפרים שלה, שלפני רגע נראו כאסירים של דרגשי-עץ צפופים, כעת ממריאים, רוטטים, ממלאים את החלל, מייצרים אקסטזה רגעית - אמנם עלובה במקצת בחלל הסגור, כי גורלם ידוע.

העבודה המרכזית והחזקה ביותר היא "Dead World Order" מ-2012 (6:38 דק'), בה מתחקה מצלמתה של לוי אחרי מאדאם לפרט, אוצרת מוזיאון La maison de l'armateur בעיר - בית פרטי ששוקם ושוחזר לאחר מלחמת העולם השנייה והפך מחדש למין בית פלאות תעתיקי, אנכרוניסטי, נאמן למקור, הפעם כמוזיאון עירוני.

המצלמה עוקבת אחר הטיפול הכפייתי של האוצרת בפריטים, אחר נוהגי התחזוקה שלה. ללא מלים האוצרת משוטטת בין החללים תוך שהיא מבצעת מכנית סדרת פעולות שיטתיות המגלות את המוצגים. היא מסיטה וילונות, מזיזה רהיטים, מאבקת פרוטומת שיש לבן הניצבת על אח, מזיזה ואזה מילימטר ממקומה, מברישה מסגרות מוזהבות, מנענעת גלובוס לבדוק שעודו נע על צירו בלי חריקה, בודקת קלידי פסנתר, תולה תמונת דיוקן קלסיציסטית, מניחה צדף בארונית שופעת מאובנים תת-ימיים, מטפלת בכפפות בצב ענק מפוחלץ, נושפת על כנפי עטלף שנחנטו פרושות. היא זזה גם קדימה ואחורה, בודקת את מעשי ידיה.

קפדנותה הבלתי מתפשרת ניצבת בניגוד לאקלקטיות של החפצים עצמם והיא נראית כמשרתת בבית אדונים, משמרת הסדר הישן. "אוצרת במובן הקלאסי של המילה", כותבת עליה מעין שלף, אוצרת התערוכה, "שמראה וחושפת למבקרת את חדר הפלאות שעליו היא מופקדת, ושאליו היא מתייחסת בצורה כמעט אירונית. היא נעה הלוך ושוב במבנה הספירלי ונראית כלכודה מרצון במנהרת זמן."

במקביל לעבודה הזו, על סטנדרטי הטיפול והטיפוח האוצרותיים שהיא מפגינה, על הסמכותיות של הצגת העבר העשיר, מוצג גם "מפלט" (4:44 דק') - וידיאו דו-ערוצי בו נראית ירידה למערה. זהו אתר מכרות שב-1944, בעת ההפצצות של בעלות הברית על נורמנדי, שימש כמקלט לאלפי צרפתים. חפציהם וסימני שהותם שם עדיין מצויים במקום. לוי משוטטת באתר עם פנס ובחברת ההיסטוריון לורן דה ג'רדן, המנווט ומראה לה את השאריות הפזורות בשטח: שברי בקבוקים, סימני מדורה. נעל. עצם. צמיגים, צינורות ברזל חלודים, שפופרות צבע שמן. מסרק, שבר צלחת חרסינה כחולה לבנה.

הווידיאו נפתח בירידה למטה לגיהנום שהוא גם מפלט, בהיעלמותו של האור הטבעי, וממשיך לאור פנס עם פייד-אאוטים קבועים, כמעין מצמוץ. האור הנדלק וכבה מלחיץ, כאילו מאיים שגם האור הזרקורי המוגבל של הפנס ייעלם. הסאונד הוא של מים - נקישות מוזרות, טפטופים, קולות עמומים. לעומת ההידור האסתטי והסטירילי של המוזיאון, המכרות האלה הם כל מה שלא נתפש כראוי לאיסוף ושימור, הם מה

שהתרבות אינה רוצה לספר לעצמה. השאריות נזנחו ללא התעניינות, נשארו אנונימיות ולא ממוינות, עניין אישי זוטר ללא ערך היסטורי.

מלבד השאלה הוותיקה מה נחשב כיקר ערך, נדיר, שווה מבט, ההשוואה בין שני האתרים לא רק מחדדת את אידיאולוגיית המוזיאון כארכיון קאנוני, אלא גם חושפת את התפישה הגחמנית והפחות רשמית סביב המונח 'שכיית החמדה'. שכיית החמדה היא חפץ הביניים, זה שלא קנה לו מעמד של חשיבות היסטורית חד-פעמית, אוניברסלית וקלאסית, ובכל זאת יש לו ערך: חומדים אותו משום האסתטיות הגבוהה שלו, הוא כולו חוץ. החינניות שלו לא נועדה לספר את סיפור האדם אלא לקשט אותו בלבד.

כשלו מצרפת עשרה תצלומים של "מזכרות מוחרמות" (2011), העניין ברור: זו סדרה המציגה חפצי יבוא מוחרמים שאמנת וושינגטון אוסרת על הסחר בהם משום שהם עשויים מחיות על סף הכחדה. לוי צילמה אותם במחסני בית המכס של לה-הברה. אלה פריטים תיירותיים, מזכרות, בובות, ארטיפקטים מצועזעים, כגון תנין שנחנט בתנוחת עמידה ונוספו לו כובע ובללייקה, או קונכיות, נשלי נחשים, פרוות, ראש קוף וכיוצא באלה. המחריד בהם הוא דוקא הפריט האמנותי ביותר - שריון צב ענק עליו מצויר נוף קיטשי. זהו הנוף הפסטורלי שבו ניצוד הצב, שנועד לשמש כמצע שטני להכחשת ההכחדה של עצמו.

בנוסף מציגה לוי שלושה צילומי "חנות בפלורידה" שנמכרים בה בעלי חיים מיובשים וחנוטים. כרישים, תנינים, ביצים בקן, אלמוגים ודגים מונחים על מדפי זכוכית כשתג מחיר מוצמד אליהם. מתוך כל אלה עולים לאיטם סיפורי משנה על מושג החוק, בקרת העבר, מעמד הזיכרון התרבותי והמזכרת, ערך החליפין של הטבעי, ושאלות נוספות על ניכוס ומניפולציה המצויות בזיקה להם.

לוי משכילה לארגן את הסיפורים סביב החפצים - כולם מצויים מחוץ לציר הזמן והמרחב הנכון: אלה שנלקחו מהביטאט ומתרבות אחת לאחרת, אלא שנאסר עליהם לעבור ונתרו באחסון כלא-חוקיים, אלה שיצרו "מוזיאון לא מתוכנן" - כפי שקוראת מעין שלף לחפצי המכרות - ואלה המשווקים ונמכרים עדיין כחפצי עולם זחוחים. כולם הופכים במעשה האיסוף הגחמני לריקים, מחוללים, גרסאות מנושלות של עצמם.

עבודתיה של לוי עדינות מאוד. יש בהן שקט מטעה הנוצר דרך תנועת המצלמה הבוטחת ובחירת הסאונד והמוסיקה המלווים את המראות. אלה מצטברים למעין סרט תדמית או סרט טבע בנוסח לא מעודכן, המציג מבט סמכותני לכאורה - אבל את המבט הזה בדיוק היא מצליחה לפרום באופן דק, באפקט הפרפר שלה. מה שבמבט חטוף עלול להיתפש כאנמי, צובר עוצמה מחלחלת דווקא משום אי-ההתלהמות, התחקיר צמוד המקום והדיוק הרב באופן ההגשה. ההתערבות המינימלית של לוי, המטפורות העדינות והווליום הרגשי הנמוך, הנייטרלי כביכול, בו מוגשות העבודות יוצרים סיפור קוהרנטי, מדויק, נפרש בנחת, אודות יצר הביית של האדם המערבי, על הקולוניאליזם שלו ותפישות האקזוטיקה והסדרת הכאוס.

זהו יצר שאם מוכנים לראותו באופן המורחב מהזואולוגי והמוזיאלי אל החברתי והפוליטי, הריהו בבחינת אילוף סורים משחית וקטלני, דרוויניזם חברתי המשתמש בדילול אוכלוסין והשבחות גזע גם יחד.

דנה לוי, "סדר עולם". אוצרת: מעיין שלף. המרכז לאמנות עכשווית, קלישר 5, ת"א. עד 10.11

"מפלט", 2012.